

## Af Udlandets Literatur.

---

### **Professor Schanz om Sparevang i Stedet for Forsikring imod Arbejdsløshed.**

I sin foran aftrykte Artikel om »Forsikring imod Arbejdsløshed« har Hr. cand. mag. Birger Hansted selvfølgelig benyttet Professor Georg Schanz's bekendte Bog, der udkom i 1895; — derimod har han, da han skrev sin Afhandling, og nu, da han har begivet sig paa en Rejse til Udlandet, ikke kunnet benytte Prof. S.s fortræffelige »ny Bidrag til Spørgsmaalet om Arbejdsløshedsforsikring«<sup>\*)</sup>, en Bog, der først for ganske nylig er udkommen.

I sin Bog af 1895 gav Professor Schanz en Oversigt over de hittidige Forsøg paa at realisere en Forsikring mod Arbejdsløshed, samlede det paagældende statistiske Materiale, systematiserede Forholdsreglerne mod Misbrug af denne Art Forsikring og prøvede navnlig Muligheden af en Forsikring mod Arbejdsløshed i Tyskland. Da han gav sig i Kast med Spørgsmaalet, havde han ingen forudfattet Mening; snarest var det

---

<sup>\*)</sup> Dr. Georg Schanz (Professor der Nationalökonomie in Würzburg): Neue Beiträge zur Frage der Arbeitslosen-Versicherung. Berlin, Carl Heymanns Verlag. 1897. (216 S.)

## Af Udlandets Literatur.

---

### **Professor Schanz om Sparevang i Stedet for Forsikring imod Arbejdsløshed.**

I sin foran aftrykte Artikel om »Forsikring imod Arbejdsløshed« har Hr. cand. mag. Birger Hansted selvfølgelig benyttet Professor Georg Schanz's bekendte Bog, der udkom i 1895; — derimod har han, da han skrev sin Afhandling, og nu, da han har begivet sig paa en Rejse til Udlandet, ikke kunnet benytte Prof. S.s fortræffelige »ny Bidrag til Spørgsmaalet om Arbejdsløshedsforsikring«<sup>\*)</sup>, en Bog, der først for ganske nylig er udkommen.

I sin Bog af 1895 gav Professor Schanz en Oversigt over de hittidige Forsøg paa at realisere en Forsikring mod Arbejdsløshed, samlede det paagældende statistiske Materiale, systematiserede Forholdsreglerne mod Misbrug af denne Art Forsikring og prøvede navnlig Muligheden af en Forsikring mod Arbejdsløshed i Tyskland. Da han gav sig i Kast med Spørgsmaalet, havde han ingen forudfattet Mening; snarest var det

---

<sup>\*)</sup> Dr. Georg Schanz (Professor der Nationalökonomie in Würzburg): Neue Beiträge zur Frage der Arbeitslosen-Versicherung. Berlin, Carl Heymanns Verlag. 1897. (216 S.)

med Velvilje, at han opfattede det; — men de med en obligatorisk Forsikring mod Arbejdsløshed forbundne særdeles betydelige Mangler blev ham dog mere og mere aabenbare. Det var dette, der foranledigede ham til at fremsætte en anden Plan, — Planen om en individuel Sparetvang.

Efter denne Plan skulde enhver Arbejder, paa hvem Pligten til Sygeforsikring hviler, være pligtig til hver Uge at indsætte en vis lille Sum i Sparekassen (Sæsonarbejdere betydeligt mere end andre Arbejdere). Arbejdsgiverne, der ogsaa skulde yde et lille Tilskud (et betydeligt mindre Tilskud), skulde besørge Indholdelsen i Lønningen af de ugenlige Bidrag, og Indbetalingen i Sparekassen skulde ske gennem Sygekassen. Paa Sparekassebøgerne skulde der kun kunne hæves i Tilfælde af Arbejdsløshed, og da i visse smaa Rater. Tilstedeværelsen af Arbejdsløshed skulde kontrolleres derved, at Arbejdsgiverne forpligtedes til at anmelde Begyndelsen og Afslutningen af de enkelte Arbejders Arbejdsforhold. Naar Tilgodehavendet var naaet op til 100 M. skulde »Spærringen« (»die Sperrung«) 3: Forbudet mod Udtagelse af Sparekassen høre op for den Del af Tilgodehavendet, der oversteg 100 M. I sin Bog forklarede Schanz Enkelthederne nøjere og søgte at paavise Sparetvangens formentlige Fortrin fremfor Arbejdsløshedsforsikringen.

Hr. Birger Hansted finder dette Forslag i højeste Grad »brutalt« (»at mere brutalt Forslag kan vel næppe tænkes nutildags«), og han mener, at en Sparetvang kun kan »høre hjemme i fordums Tiders Politistater«. Uden at være begejstret for den foreslaaede Sparetvang kan man dog vist sige, at Hr. Hansteds Udtryk ere

lovligt stærke. Den foreslaaede Sparetvang er vist ikke værre end adskillig Forsikringstvang og anden Tvang, som ikke »Fortidens Politistater«, men netop Nutidsstater byde os. Vi ere jo i Nutiden ret fortrolige med allehaande Statsindgreb.

I sine »ny Bidrag« søger Schanz at imødegaa adskillige af de Indvendinger, der ere blevne rejste imod hans Sparetvang. Noget deraf skulle vi her referere.

Først henleder han Opmærksomheden paa, at et væsentligt Moment i hans Plan bestaar deri, at han i Modsætning til den obligatoriske Arbejdsløshedsforsikring vil se bort fra den ubehagelige Undersøgelse af Spørgsmaalet, om Arbejdsløsheden er »forskyldt«. Dette lader sig gøre, fordi Arbejderen kun fortærer sit eget Tilgodehavende, og i det Omfang, i hvilket han gør det, taber han den fuldstændigt fri Raadighed over de senere Tvangsbidrag; — Arbejderen kan altsaa kun synde paa egen Bekostning, ikke paa Andenmands Bekostning, hvorimod Forsikringen mod Arbejdsløshed netop flourer paa de Uskyldiges Bekostning.

Ligeoverfor denne Betragtning har man indvendt, at det dog i alt Fald maa anses som utilstedeligt ogsaa at udbetale Tilgodehavendet i Tilfælde af Strike, naar ogsaa Arbejdsgiveren har bidraget til dets Dannelse. Dette vilde jo — har man indvendt — betyde, at Arbejdsgiveren skulde hjælpe med til Dannelsen af et Strikefond, der saa blev benyttet imod ham. I alt Fald maatte da Arbejdsgiveren forskaanes for at yde Bidrag, hvis Udbetalingen skulde finde Sted ogsaa i Tilfælde af Strike.

Schanz tror ikke, at den her paapegede Fare har noget at sige. Ja, ganske vist har man ofte set, at

de af Arbejderne opsamlede fælles Strikefond har givet Anledning til letfærdige, uoverlagte, ulykkebringende Striker; saadant et stort fælles Fond, der er samlet sammen med det bestemte Formaal — Striker — for Øje, er, synes det, en permanent Fare for det fredelige Forhold mellem Arbejde og Kapital. Men ganske anderledes bliver Stillingen, naar man ikke har at gøre med et fælles Fond, Alles Ejendom, hvor Alt, hvad der engang er ydet, ogsaa er ofret, men derimod med individuelle Sparekasse-Tilgodehavender. Der findes dog som bekendt mange Forretninger, hvor Arbejderne have opsamlet nette Sparepenge; hører man noget om, at disse Opsparinger virke som store Strikefond, at altsaa Arbejderne fristes til at strike for at faa Anvendelse for Pengene? Vil man betragte Sparekasse-Tilgodehavenderne som Strikefarer, saa fører det til den Konsekvens, at Idealet bliver den helt besiddelsesløse Arbejder. Tilsidst finder saa maaske En eller Anden paa at stille Forslag om, at det forbydes Arbejderne at spare, da Opsparingerne jo hidrøre fra de Lønninger, Arbejderne have Arbejdsgiverne at takke for, og da Sparepengene jo virkelig lejlighedsvis ville kunne bruges i Kamp imod Arbejdsgiverne. Nej, Schanz tror, at hans Plan langt snarere vil modvirke Proklamationen af letfærdige Striker. Alle de Arbejdere, der have naaet de 100 M., eller ere godt paa Vejen henimod dette Maal, ville just ikke blive videre glade, om de ved Erklæringen af en Strike skulde se Stenen rulle ned ad Bjerget igen; det møjsommelige Arbejde er spildt, nu maa de begynde forfra igen. Den Omstændighed, at de forskellige Arbejdere ville have opsparet meget forskellige Summer, nogle kun

lidt, andre mere, vil ogsaa gøre Stillingen meget forskellig fra Forholdet til et almindeligt Strikefond, af hvilket den ene faar lige saa meget som den anden, uden Hensyn til Længden af den Tid, i hvilken han har ydet Bidrag. Ejheller ville de »spærrede« Sparekasseindskud kunne benyttes til Understøttelse af fremmede Strikende, da Pengene jo kun skulle udbetales, naar man selv er arbejdsløs, medens Strikefondene som bekendt af ren »Solidaritetsfølelse« til Stadighed benyttes til Understøttelse af ganske uvedkommende Striker.

Forøvrigt vil man jo ogsaa kunne ordne Sagen saaledes, at der føres særligt Regnskab over den Del af Sparekasseindskudene, der kommer fra Arbejderne selv, og den Del, der skyldes Andres Tilskud, og paa den sidste Del kan man saa i Tilfælde af Strike opretholde Forbudet mod Udbetaling. — En anden maaske ret anbefalelsesværdig Modifikation af Schanzes Plan lyder saaledes: Sparekassebøgerne forblive spærrede, naar Arbejderne erklære Strike uden at forsøge Voldgift, eller hvis de vægre sig ved at rette sig efter Voldgiftskendelsen. Derimod frigives Sparekassebøgerne, naar Arbejdsgiverne erklære lock-out, og enten ikke ville vide af nogen Mægling eller Voldgift at sige, eller de vægre sig ved at rette sig efter Voldgiftskendelsen.

Mest Indtryk synes den Indvending at gøre, der gaar ud paa, at den individuelle Sparetvang vil udrette for lidt i Sammenligning med Forsikringen mod Arbejdsløshed. Schanz søger at vise, at selv med smaa ugenlige Indskud kan der opnaas ikke saa ganske lidt. Og synes end Forsikringen at byde noget mere, saa

maa man jo ikke glemme, at særdeles mange af de Forsikrede slet ikke ere understøttelsesberettigede; dette er ogsaa et Lod, der maa lægges i Vægtskaalen. Selv om en obligatorisk Arbejdsløshedsforsikring er ordnet nok saa liberalt, saa kan den dog ikke se bort fra Karenztider og allehaande Indskrænkninger. Fremdeles maa man erindre, hvormange blandt de Forsikrede der tabe Kravet paa Understøttelse, fordi de selv have forskyldt deres Arbejdsløshed. I Tyskland har man beregnet, at en Tredjedel af de Arbejdsløse selv have opsagt Arbejdet; blandt de kvindelige Arbejdsløse er Forholdet endnu værre. I særdeles mange Tilfælde vil det overhovedet vise sig, at naar man stiller Arbejdsløshedsforsikringen overfor den individuelle Sparetvang, saa bliver Alternativet ikke: »Meget eller Lidt«, men: »Intet eller Noget«. »Men det vil man ikke høre. Ordet Forsikring virker, som det synes, paa mange Folk som et Trylleri; det er nu engang blevet et Modebegreb; derimod trækker man næsten medlidende paa Skuldrene, naar Ordet »spare« eller »Sparekasse« falder«. Desuden kan man jo sætte Tvangsindskudene lidt op, om ikke for alle Arbejdere, saa for visse Kategorier, navnlig for de ugifte Arbejdere. De ugifte Arbejdere ere i det Hele i Stand til at ofre meget mere af deres Løn end de gifte; lægge de, trods deres forholdsvis højere Løn, ikke noget til Side, er Grunden en slet Økonomi. Men blandt de Arbejdsløse ere netop, efter de i Tyskland gjorde Erfaringer, de ugifte Arbejdere i Majoritet. En forhøjet Bidragspligt for dem vilde da veje dobbelt. En anden Kategori af Arbejdere, af hvem der maaske med Føje kunde forlanges nogle Extraydelser, dannes af alle de

Personer, der strømme til Byerne for der at søge Arbejde. Selv en saa moderat Mand som Roscher skrev (i sin »Politik«, 1893): »Man vilde vist kunne gøre det til Betingelse for Modtagelse i Kommunen, at de Arbejdere, der komme hertil andetsteds fra, indskød en vis Sum i Sparekassen.« Ogsaa Ad. Wagner og Andre have stillet lignende Forslag. Schanz mener, at om man gav Kommuner med 10,000 eller flere Indbyggere Ret til at forlange, at de indvandrede Arbejdere indskød 10—30 M. i de spærrede Sparekassebøger, saa vilde dette ikke være for streng en Forholdsregel. Naar saa samtidigt Arbejdsanvisningsinstitutionerne forbedredes, saa vilde man, mener Schanz, ved Hjælp af den individuelle Sparetvang kunne komme et godt Stykke fremad. Naturligvis vilde man ikke derved kunne faa Bugt med hele den Elendighed, der følger med Arbejdsløshed; — men det vilde man heller ikke ved Hjælp af nogen Arbejdsløshedsforsikring. Naar, for Exempel, Tekniken forandrer sig, og Arbejderne ikke formaa at lempe sig efter de ny Forhold, saa forslaar heller ikke Arbejdsløshedsforsikringen. En stor Mængde Arbejdere ville aldrig kunne holdes paa Benene, — hverken ad den eller ad den anden Vej. Dem maa Samfundet tage sig af paa anden Maade.

En anden Indvending, der hyppigt høres, er den, at det vil være Arbejderne, eller dog mange af dem, umuligt at lægge noget til Side. Schanz svarer, at det jo kun drejer sig om smaa Ydelser i hver Arbejdsuge, og mener, at Opsparingen kun betyder en anden Inddeling af Arbejderens Indkomst. Og der bliver i alt Fald ikke taget noget fra ham, hvorimod Tusinder af Arbejdere maa yde Bidrag til Forsikringen, uden



selv at faa nogen Nytte af den. Skulde Sparetvangen føre til, at adskillige Arbejdsgivere nødes til at forhøje Arbejdslønnen, i alt Fald for de slettest lønnede Arbejders Vedkommende, vilde denne Følge socialpolitisk set jo kun være heldig.

Hvad der end kan indvendes imod Schanzes Forslag, — et Fortrin har det i det mindste fremfor den obligatoriske Arbejdsløshedsforsikring: der er ikke noget kompliceret ved det; det er klart og tydeligt; det er ikke behæftet med de Vanskeligheder, der følge med Forsikringen mod Arbejdsløshed.

En af de største af disse Vanskeligheder er Afgørelsen af Spørgsmaalet om Skyld eller Ikke-Skyld. De kontraherende Parters blotte Erklæring herom vilde naturligvis ikke kunne være afgørende, hverken Arbejdsgiverens eller Arbejderens. Overhovedet har man ikke været i Stand til at paavise et eneste Middel, hvorved man med Sikkerhed og Upartiskhed kunde faa det oplyst, om Arbejdernes Arbejdsløshed er forskyldt eller ej.

Naar dernæst den obligatoriske Forsikring forlanger, at den Arbejdsløse uden Vægning skal tage imod det Arbejde, den Plads, der anvises ham, saa synker man ogsaa her tilbunds i Vanskeligheder, Stridigheder, Klager, Misfornøjelse. I de store Byer, hvor der findes Tusinder og atter Tusinder af Arbejdsløse, vilde det overhovedet være umuligt at anvise hver Enkelt Arbejde, der var afpasset efter hver Enkelts individuelle Evne. Klagerne over den Maade, hvorpaa Arbejdsanvisningen fandt Sted, vilde aldrig faa Ende. Det individuelle Initiativ vilde slappes. Paa den ene Side Forstemthed, en Følelse af Ufrihed, almindelig Misfornøjelse; paa

den anden Side Ligegyldighed og Uvirksomhed, -- det vilde være Følgerne af den med den obligatoriske Arbejdsløshedsforsikring sammenhørende Arbejdsanvisning.

Den Kontrol, der maa følge med den obligatoriske Arbejdsløshedsforsikring, vil ogsaa blive i høj Grad pinlig, tildels umulig. Man tænke f. Ex. paa Vanskelighederne ved at kontrollere, om og i hvilket Omfang de Arbejdsløse, deres Hustruer og Børn skaffe sig Bifortjeneste under den arbejdsløse Periode. Det hænder, at Arbejderne ordne sig saaledes: i Arbejdsperioden arbejder Manden, medens Konen passer Hjemmet; under Arbejdsløshed vendes Forholdet om: den arbejdsløse Mand sørger for Huset, medens Konen hele Dagen er paa Arbejde. En saadan arbejdsløs Arbejder skal ikke have samme Understøttelse som en anden arbejdsløs Arbejder, hvis Kone ikke er i Stand til at skaffe sig Arbejde; — jfr. Baseler-Forslaget, der dog har forsømt at udstrække Principet til Familiens erhvervsdygtige Børn. Kontrollen med saadanne Forhold vilde, i alt Fald i de store Byer, frembyde betydelige Vanskeligheder.

Ogsaa vil det blive en meget stor Vanskelighed for Forsikringen at tage det tilbørlige Hensyn til den meget forskellige Fare for Arbejdsløshed, der findes i de forskellige Erhverv. De Forsøg, man har gjort i denne Retning (jfr. Baseler-Bestemmelsen om to eller tre Risikogrupper), ville sikkert vise sig at være langt-fra fyldestgørende. Men jo mere man paa Grund af disse Vanskeligheder føres til at lade Hensynet til Risikoen falde, desto større bliver Uretfærdigheden ved Fordelingen af Byrderne paa de Forsikrede. I ethvert

Fald vil det indenfor det samme Erhverv føles som i højeste Grad forkasteligt, at de Dygtige og Flittige, der kun sjældent blive arbejdsløse, skulle betale for de mindre Dygtige, for de Dovne og Uordenlige. Det er haardt at forlange, at hine skulle ofre deres surt erhvervede Skillinger til Bedste for Personer, der ikke have gidet lære noget. Man kan ikke stille Arbejdsløshed i Klasse med de Forhold, der falde ind under den øvrige Arbejderforsikring, som Sygdom, Ulykkestilfælde, Invaliditet, Alderdom; thi heraf kan Enhver uden egen Skyld rammes, medens Forholdet for Arbejdsløshedens Vedkommende i saa Henseende er et ganske andet. Dette Moment synes da ogsaa at have gjort Indtryk paa Schäffle, naar han foreslaar at holde de helt risikofri Omraader fri for Forsikringstvungen; — men hvem trækker her Grænsen? Ogsaa Prof. G. Adler, ellers en saa ivrig Forsvarer af Arbejdsløshedsforsikringen, har lejlighedsvis (hvor Talen var om en Forsikring af Bygningshaandværkere, der om Vinteren skulde have Ret til 60 Daglønninger) stillet Forslag om, at Forsikrede, der aldrig blev arbejdsløse, skulde have en Slags »Bonus«, der tillige vilde virke som Præmie paa ikke at blive arbejdsløs. Forholdet foreslog han da ordnet saaledes: enhver Arbejder, der i tre Aar havde betalt Bidrag uden at modtage noget af Forsikringsanstalten, skulde faa godskrevet de af ham i det første af disse tre Aar betalte Bidrag som Sparekasseindskud; han skulde have Ret til at hæve dette Beløb; hævede han det ikke, skulde det indsættes i Byens Sparekasse til hans Fordel. Fik han i det fjerde Aar heller ikke nogen Understøttelse af Anstalten, skulde han paa samme Maade have Ret til at disponere over det andet

Aars Bidrag o. s. v. Ved paa denne Maade at lette Byrden for de flittige, samvittighedsfulde, omsigværende Arbejdere, nærmer Adler sig jo Schanzes Sparetvang.

Endelig er den obligatoriske Arbejdsløshedsforsikrings Maskine en tungt arbejdende, ingenlunde altid godt funktionerende Maskine, og tilmed en meget kostbar Maskine. Det beregnes, at for Tyskland vilde en generel, obligatorisk Arbejdsløshedsforsikring kræve sine 14 Millioner M. til Administrationsomkostninger. Se, det er jo unægtelig betydeligt mere end, hvad en Sparetvang vilde koste.

— Saaledes forsvarer Schanz sit Forslag Punkt for Punkt, og angriber samtidigt Arbejdsløshedsforsikringen Punkt for Punkt. Det blot theoretiske Spørgsmaal om selve Sparetvangens principielle Berettigelse dvæler han mindst ved, men behøver ej heller at gøre dette; thi har man principielt set ikke noget imod Forsikringstvungen, maa man vel ogsaa kunne acceptere Sparetvangen i Principet. Sin »Sparetvang« anbefaler han jo kun som »en Erstatning (»Ersatz«) for den obligatoriske Forsikring mod Arbejdsløshed.«

— I andre Kapitler i den foreliggende Bog gør Forfatteren Rede for Arbejdsløshedsforsikrings-Spørgsmaalets Stilling i St. Gallen, Basel, Bern, Köln, Bologna, Stuttgart, Düsseldorf og Gent. Fremdeles omtaler han de politiske Partiers Stilling til Sagen. Bogen slutter med Kritik og Referat af den tyske Arbejdsløsheds-Statistik.

A. P.-St.

---